

Suomalaiset pureutuivat Australiaan 100 vuotta sitten

Bli Bli'ssä, Queenslandissa, paljasti Suomen Australian suurlähettiläs Esko Hamilo Australian ensimmäisen suomalaisille omistetun muistomerkin 6.4.1997 Finland Roadin varrella. Muistomerkin tekijä on kiihkimiläinen kuvanveistäjä Martti Väänänen. Olavi Koivukangas kertoi juhlaesitelmässään seuraavaa:

Ensimmäinen Australiassa käynyt suomalainen oli Herman Spöring, joka osallistui kapteeni James Cookin matkaan Etelämerelle v. 1770, jolloin Uusi-Seelanti ja Australia liitettiin Brittiläiseen imperiumiin. Cook nimesi erään saaren Spöringin mukaan ja hänelle on nimetty myös katu Australian pääkaupungissa Canberrassa. Suomessa hänellä on muistomerkki Turussa.

1850-luvulla suomalaiset ryntäsivät Victorian kultakentille. Kahden kultaisen vuosikymmenen aikana 200 suomalaista kullankaivajaa etsi onneaan Australiasta. Monet heistä jäivät pysyvästi Australiaan. Samoihin aikoihin 1800-luvun toisella puoliskolla monet merimiehet karkasivat laivoistaan ja saivat työtä satamista ja rannikkolaivoista.

Matti Kurikan utopiyrittäjä

Matti Kurikka perusti Helsingissä toukokuussa 1899 ”Kalevan Kansa” -sosialistiyhdistyksen, jonka periaatteena oli toteuttaa yhteisömuutokseen pohjautuva yhteisö ulkomaille, pois tiukentuneen venäläisvallan ulottuvilta. Kurikka

käytti hyväkseen pienen kannattajajoukon kanssa Queenslandin hallituksen pohjoismaalaisille siirtolaisille tarjoamaa ilmaista matkaa ja saapui Brisbaneen tarkoituksenaan tutkia edellytyksiä utopistis-sosialistisen yhteisön luomiselle. Kurikka siirtyi pohjoiseen, Mareebaan, 50 kannattajansa kanssa. Hän johti itse 20 suomalaisen ryhmää, joka hakkasi rautapölkkyjä Chillagoen rautatietä varten. Tarkoituksena oli säästää rahaa maan ostamista varten, mutta työ oli äärimmäisen raskasta kuumassa ilmanalassa eivätkä suomalaisten haaveet näyttäneet toteutuvan. Australia osoittautui utopisteille ”ihanaksi ryökäleiden maaksi”.

Kurikka muutti pian Kanadaan rakentamaan Sointula-yhteisöä, mutta monet hänen kannattajistaan asettuivat viljelemään sokeriruokoa Image Flatiin, Nambourin lähelle. Näistä muodostui ensimmäinen vakiintunut suomalaisyhteisö Australiassa, Finbury. Utopisteja seurasi Finburyyn vielä muita suomalaisia, jotka saivat Queenslandin hallitukselta avustusta matkaa varten.

Finburyn sokerifarmarit

Nambourin alueella oli asunut suomalaisia jo ennen Kurikan ryhmän saapumista. Yksi ensimmäisistä suomalaisista alueella oli Antti Backman, joka oli saapunut Australiaan jo v. 1875. Entinen kullankaivaja, tammisaarelainen Otto Gustafson, aloitti siellä maanviljelyn v. 1897. Nambour houkutteli suomalaisia siksi, että siellä oli maata tarjolla. ”Kurikkalaiset”

vuokrasivat maata skottilaiselta välittäjältä. Paikalliset maanomistajat halusivat työvoimaa sokeriruokoviljelyksilleen, ja seitsemän vuoden vuokrasopimuksen jälkeen suomalaisten oli ollut määrä lähteä pois, jolloin heille korvataisiin tehty työ.

Finburyssä asui 67 suomalaista vuoden 1902 lopulla. Nambourin alueella asui myös maatyöläisiä, entisiä merimiehiä ja muita nuoria suomalaisia, joten kaikkiaan suomalaisten määrä kohosi sataan, mikä tarkoittaa kolmasosaa Queenslandin suomalaisista tuona aikana.

Suomalaisseura ”Erakko” ja lehti ”Orpo”

Juhannusjuhilla 1902 päätettiin perustaa yhdistys vaalimaan suomalaisten yhteistoimintaa Finburyssä. ”Asiainedustusseura Erakko” toimi kaksi ja puoli vuotta, jolloin yhdistykseen kuului 28 jäsentä, ja se piti 60 kokousta. Toiminnan antiin kuuluivat myös Danskasen ja Kedon farmeilla pidetyt tanssit. Yhdistys julkaisi käsinkirjoitettua ”Orpo”-lehteä, joka loi yhteenkuuluvuuden tunnetta ja toimi tärkeänä tiedonlähteenä kielitaidottomille, äskettäin maahan tulleille suomalaisille. ”Erakko”-seura kompastui tulehtuneisiin henkilösuhteisiin, joiden syissä poliittisilla ideologioilla oli tärkeä osuus.

Bli Bli’stä suomalaisten voimakeskus

Image Flatin suomalainen ryhmäasutus alkoi kadota jo 1904, kun suomalaisia muutti siirtokunnasta. Jotkut suomalaiset siirtyivät pohjoisemmaksi viljelemään banaania. Yleisesti ottaen australiansuomalaiset ovat liikkuneet paljon ja vain harvoihin paikkoihin on syntynyt pysyvää suomalaisasutusta. Ennen ensimmäistä

maailmansotaa suomalaisia asettui pääasiassa Bli Bli’hin. Vuonna 1911 paikkakunnalle saapui Basilius Suosaari, joka oli ollut sosiaalidemokraattien kansanedustaja v. 1906. Suosaaren pojat Axel ja Joel kuuluivat Australian uima-liittiin 1920- ja 1930-luvuilla. Suosaaren perhe osallistui aktiivisesti v. 1914 perustetun ”Queenslandin Suomen Heimo Seuran” toimintaan. Vuodesta 1919 yhdistyksellä oli urheiluseura ”Vapauden Veljet”. Huomattavaa on, että Kurikan sosialismi eli yhä Queenslandin suomalaisten keskuudessa, sillä ”Heimo”-seurala oli työväenhenkinen aatepohja. Seura rakensi talkootyönä ”haalini”, jota sittemmin käytettiin ahkerasti myös sokerinleikkaajien juhlapaikkana.

Suomalaiset merkinneet paljon Nambourille

Suomalaiset suosivat Nambourin aluetta. Merimiehetkin saattoivat asettua aloilleen, jos menivät naimisiin paikkakunnan naisten kanssa. Nambourin sokeritehdas oli perustettu v. 1896. Suomalaisten saapuessa tehdas oli suljettu raaka-ainepulan vuoksi eikä sen toimintaa olisi voitu jatkaa ilman suomalaisten sokeriruo’on viljelyä.

Finburyn suomalainen ryhmäasutus kesti vain kymmenisen vuotta, mutta näiden sadan suomalaisen merkitys Nambourin alueelle on ollut huomattava. Suomalaiset ovat edistäneet monin tavoin alueen taloudellista ja yhteiskunnallista elämää. Näiden uudisasukkaiden jälkeläiset neljännessä, ja viidennessä polvessa voivat olla ylpeitä sisuhenkisistä esivanhemmistään. Nykyään Australiassa asuu noin 9000 Suomessa syntyntä ja noin 30 000 suomalaisen alkuperän omaavaa henkilöä.

Olavi Koivukangas

A Finnish Foothold in Australia a Century Ago

On 6 April 1997, the Finnish Ambassador to Australia, Mr Esko Hamilo, unveiled beside Finland Road in Bli Bli, Queensland, the first memorial to Finnish settlers in Australia. The memorial is the work of the Finnish sculptor Martti Väänänen, from Kiiminki. In his speech, Dr Olavi Koivukangas of the Institute of Migration spoke as follows:

The first person from Finland to visit Australia was Herman Spöring, who sailed to the South Seas with Captain James Cook in 1770, when New Zealand and Australia were first annexed to the British Empire. Cook named one of the islands off the New Zealand coast after Spöring, and there is a Sporing Street in Canberra; and in Finland, there is a memorial to him in Turku.

In the 1850s, there was a rush to the goldfields of Victoria. During the following two decades, around two hundred prospectors arrived from Finland in search of fortune, and many of them subsequently remained in the country permanently. Meanwhile, during the latter half of the 19th century, many Finnish seamen left their ships in Australian harbours, and found work in the ports or in coastal shipping.

The utopian project of Matti Kurikka

In May 1899, Matti Kurikka founded in Helsinki a socialist association called 'Kalevan Kansa' ('The People of Kaleva'), with the aim

of emigrating beyond the reach of the Russian authorities, to set up a utopian community based on common ownership. Kurikka and his small band of followers took free passages offered to Scandinavian settlers by the government of Queensland, and arrived in Brisbane to explore the possibilities for setting up a utopian socialist community. Kurikka went north to Mareeba with his fifty followers, and personally led the work gang which were cutting sleepers for the Chillagoe railway. Their aim was to save money for the project, but the work in the tropical heat was exhausting and the Finnish dream seemed increasingly unviable. Australia revealed itself to the utopians as a 'paradise for ruffians'.

Kurikka left soon afterwards for Canada, to found the Sointula community on Malcolm Island, BC, but many of his followers settled down as sugar cane farmers at Image Flat, near Nambour, forming the first Finnish community in Australia, Finbury. Soon other Finns took advantage of the Queensland government-assisted passages and arrived in Finbury to join the utopians.

The sugar planters of Finbury

There had been Finnish settlers in the Nambour region even before Kurikka's arrival, however. One of the first Finns in the area was Antti Backman, who had come to Australia in 1875. Another was Otto Gustafson from Tammisaari (Ekenäs) in Finland, a former gold prospector who settled down in 1897 to cultivate sugar.

What brought Finns to Nambour was the availability of land. Kurikka's group had rented land from a Scottish agent. Local landowners needed labour on their sugar cane plantations. On the expiry of the seven-year lease, the Finns had intended to move on, but would have received compensation for the improvements they had made to the land.

At the end of 1902, there were 67 Finns living in Finbury. Other Finns in the Nambour region included farm labourers, ex-seamen, and other young immigrants, and the total number of people from Finland came to over a hundred (a third of the total number of Finlanders in Queensland at that time).

The Finnish Association 'Erakko', and their magazine 'Orpo'

At the Midsummer celebrations in 1902, it was decided to found an association to promote Finnish communal activities in Finbury. Over the next two and a half years, the 28 members of this association, called 'Erakko' ('The Hermit'), held 60 meetings, including dances held at the Danskanen and Keto farms. The Association published a handwritten magazine called 'Orpo' ('The Orphan'), which boosted a sense of solidarity and provided a valuable channel of information for recent immigrants from Finland who could not speak English. Eventually the Erakko Association broke up, due to personal disagreements, aggravated by political dissensions.

Finnish settlement at Bli Bli

By 1904, the Finnish community at Image Flat began to break up, as settlers moved away. Some went further north, to grow bananas. In general, the Finns in Australia have been highly

mobile, and few permanent Finnish settlements were established. The major concentration prior to the First World War was at Bli Bli, where Basilius Suosaari (who had been elected to Parliament in Finland as a Social Democrat in the 1906 election) arrived in 1911. Suosaari's sons Axel and Joel were among the best swimmers in Australia during the 1920s and 1930s. The Suosaari family took an active part in the 'Heimo' Association established in 1914 (its full name was 'Queenslandin Suomen Heimo Seura', literally 'The Finnish people's association in Queensland') and its sports association Vapauden Veljet ('Brothers of Freedom'). As the latter name suggests, the Finns in Queensland still maintained Kurikka's socialist traditions. The members of Heimo collaborated in building a 'haali' or meeting hall, where the cane cutters used to hold their celebrations.

The Finnish contribution in Nambour

Finns favoured the Nambour region, and the community also included former seamen who had married locally. When the Finns arrived, the Nambour sugar factory which had been set up in 1896 had closed for lack of raw materials, and sugar production in Nambour could not have continued without Finnish cane cultivation.

The tight Finnish community at Finbury lasted only about ten years, but the contribution of these hundred Finns to the development of the local economy and society in Nambour has been considerable. The descendants of these Finnish settlers, now in the fourth and fifth generations, continue to be proud of the 'sisu' of their indefatigable ancestors. In Australia today, there are about 9000 persons born in Finland, and about 30 000 persons with Finnish ancestry.

Olavi Koivukangas